

Dvjestogodišnjica pobjede braće Marka i Joza Ivanovića

Petar D. Šerović, Kotor

Dana 19. aprila t. g. navršilo se dvjesta godina od znamenite pomorske bitke u luci Drago (Zmaj) kod Atene (današnji Pirej), između proslavljenih junaka, braće Marka i Josipa (Joza) Ivanovića iz Dobrote kod Kotora i zloglasnog gusara Hadži Ibrahim iz Kandije. Naši su Dobročani izvojevali sjajnu pobjedu i stekli neprolaznu slavu tako da će njihova imena trajno blistati među imenima plejade bokeljskih heroja na moru.

Vuko Ivanović, otac Markov i Jozov (1696—1759), bio je poznat kao vrstan pomorski kapetan i brodovlasnik i velik junak. Dovoljno je poznato, da je Kačić posvetio njemu g. 1759 II izdanje svoga »Razgovora ugodnog«. Mletački senat dukalom od 29 decembra 1753 odlikovao je naslovom »konta« staroga Vuka i tri njegova sina: Marka, Joza i Jakova i njihovo muško potomstvo.

Još 17. aprila 1751 g. kapetan Marko, stariji sin kapetana Vuka Ivanovića, izdržao je nedaletko od Patrasa očajnu borbu s gusarima iz Tripolisa i izvojevao sjajnu pobjedu. Na njegovoj maloj tartani, koja je bila oružana s 8 topova, bilo je 19 mornara, a na jedrenjaku njegovog protivnika bilo je 16 topova i 150 članova posade, od kojih je poginulo 50, a ranjeno bilo 30 lica. Tartana Ivanovića bila je jako oštećena od tur-

skog ubojnog oružja i na njoj su bila ranjena devetorica, među kojima i sam kapetan Marko.

O ovoj pobjedi brzo se pročulo po svim primorskim krajevima onda prostrane turske carevine, a ondašnji mletački konzul u Patrasu poslao je o ovom događaju dva iscrpna izvještaja Senatu u Mletke.

O ovoj pomorskoj bici bili su preslušani pred Senatom u maju 1751 g. kapetani Antun Zerman i Antun Luković, te Niko Pera Lukovića, sva trojica iz Prčanja. Svi su oni posvjedočili veliku hrabrost i vještinu kapetana Marka Ivanovića i njegove družine, koji su izvojevali ovako sjajnu pobjedu nad daleko nadmoćnijim protivnikom. O ovom važnom događaju bio je preslušan dne 29. maja 1751 pred Senatom i sam kapetan Marko, koji je tom prigodom podnio o toku borbe opširan i dokumentiran izvještaj.

Radi ovog svog poraza turski su gusari bila veoma ogorčeni na Marka Ivanovića i njegovu družinu i snovali su, kako će im se osvetiti, čim im se ukaže zgodna prilika.

Ta im se prilika zaista i ukazala u aprilu 1756. g. U to doba nalazio se kapetan Jozo, brat Markov, sa svojom tartanom u luci Drago (Zaj) kod

Atene, gdje je krcao maslinovo ulje za Mletke, a brat mu kapetan Marko na drugoj tartani nalazio se također u jednoj obližjoj luci.

Obaviješten o tome od nekog dubrovačkog broda, po zlu poznati gusar onog vremena Reis Hadži Ibrahim od Kandije, koji se nalazio u Tripolisu, spremi svoj veliki šambek, dobro ga nauruža i odjedri put Atene, da se osveti Dobročanima za poraz, koji su od njihove ruke pretrpjeli tripolitsanski gusari prije pet godina nedaleko od Atene. Kako je za to dočuo Marko Ivanović, pohिता sa svojih pet drugova, da se nađe bratu u pomoć, ako bi na njega gusari navalili.

I zaista u zoru 19. aprila 1756. g. pojavi se na obzorju veliki turski šambek s posadom od 360 ljudi i 40 topova i još iz daleka otvori vatru iz topova na tartanu Ivanovića, koja je imala posadu od 40 ljudi i bila oružana sa svega 8 topova.

Kada je vidio Hadži Ibrahim, da se Dobročani nijesu prestrašili, već da su odgovorili s ognjem iz topova, pozove Marka Ivanovića da se preda, jer da mu inače nema spasa. Marko mu na to odgovori, da se Dobročani nijesu nikad predavali, niti s megdana bježali, pa da ne će ni danas. Tada otpočne žestoka borba, u kojoj kapetan Marko rani iz svog džeferdara Hadži Ibrahim, našto se Turci razbijesniše i svom žestinom navalise na dobrotsku tartanu. Kada malo zatim podleže ranama Hadži Ibrahim, nastade očajna borba i s jedne i s druge strane, u kojoj bi ranjen Marko Ivanović u čelo i od zadobivene rane preminu odmah, po završetku borbe.

Bitka, koju su gledali s kraja mnogi Turci i Gri ci i divili se hrabrosti malene posade na dobrotskoj tartani, trajala je skoro punih sedam sati. Od Turaka je poginulo na šambeku preko 300 ljudi, a na dobrotskoj tartani poginuše samo 9 drugova: kapetan Marko Ivanović, Krsto Radoničić, Đuro Kosović, Ilija Andrić, Pero Radimir, Jozo Ilić i Filip Kosović — svi iz Dobrote, Vicko Bambo iz Prčanja i jedan stranac. Ranjeni bijahu: Pero Ivanović, Božo Marović i Rade Tomić i još dva stranca.

Tu Dobročani zaplieniše svileni alaj-barjak, koji Hadži Ibrahimu bijaše poklonio turski sultan kao priznanje za njegovu vjernost i hrabrost. Ovaj se alaj-barjak, kao dragocjeni trofej danas čuva u crkvi sv. Matije u Dobroti. Osim ovog barjaka pobjednici su uzeli sa gusarskog šambeka topuz ili štap, kojim je on izdavao zapovijedi i čalmu (danas se čuva u crkvi sv. Eustahije u Dobroti) te još 14 raznih zastava, koje su gusari bili zaplijenili sa raznih brodova, i fenejer sa krme broda.

Kada je iz šambeka bilo iznešeno sve što je od vrijednosti, Dobročani zapališe brod, koji je potpuno izgorio. Odatle preneseše mrtvog kapetana Marka i ostale poginule junake u Atenu te u katedrali sahraniše hrabrog kapetana Marka, a njegove poginule drugove iz borbe u groblju kod crkve.

Sutradan, 20. aprila 1756., kapetan Jozo krene svojom tartanom put Mletaka, gdje stiže 2. juna 1756. g. U Mlecima mu je bio priređen svečan doček. Još je istog dana bio pozvat pred Senat, gdje je bio odlikovan i imenovan vitezom.

Rodbini poginulih junaka doznačiše Mlečići doživotnu potporu od dva srebrna dukata mjesečno, a svakoga člana posade odlikovaše zlatnom medaljom od 6 cekina.

Nije nam poznato da li koja od ovih medalja još danas postoji, ali je dobro poznato, da se jedna takva zlatna medalja nalazila do Prvog svjetskog rata kod Milivoja Bogdana Zlokovića u Bijeloj. Na medalji je, između ostalog, bila slika dobrotske tartane i gusarskog šambeka s datumom 1756. god. Prema tome vidimo, da je na tartani zavrijeme borbe bilo mornara i iz Bijele, dakle iz Hercegovačke općine, što do sada nije nigdje zabilježeno.

* * *

Značaj ove pobjede braće Ivanovića bio je u ono doba vrlo velik. Sredinom XVIII. stoljeća saobraćaj mletačkim trgovačkim brodovima bio je radi čestih napada i pljačkanja gusara počeo naglo da opada, što je za mletačku državnu kasu bilo od velike štete. Stoga je događaj, kao što je bila sjajna pobjeda dobrotske tartane nad opasnim gusarskim šambekom, bio vrlo značajan i ulijevao je opravdanu nadu, da će se i opasnost od gusara smanjiti.

Ovaj događaj opjevao je Kačić u svom »Razgovoru ugodnom« u pjesmi od 300 stihova od kavalira Marka Ivanovića iz Dobrote, od Boke Kotorke.

U drugoj pjesmi o Ivanovićima. Kačić iznosi istoriju kuće Ivanovića i pjeva o njihovom pretku Đurđu Ivanoviću »knezu i principu od Niša biloga« i o feudima, koje mu je udijelio »Matijaš, kralj od Budima«, te govori o dobrotskim i ruskim ograncima ove porodice.

U vezi s prednjim navodom napominjemo, da se među neregistriranim aktima prvih godina, vladavine Njegoševе našao koncept uvjerenja izdatog Nikoli, Antona Đurova Ivanovića, kojim mladi Njegoš kao »arhimandrit crnogorski« svjedoči: kako se uvjerio »dokumentima u arhivi našoj hranećim se i iznašao, da blagorodna familija Ivanović u Dobroti živeći jest od prvih blagorodnih familija ove naše države crnogorske i to uprav iz mjesta Cetinja; ova familija Ivanović staro svoje poritlo vodi iz Bosne«.

Ovo su navodi koje nalazimo i kod Kačića, koji, naravno, nijesu pouzdani, već spadaju, po svojoj prilici, u red izmišljenih dokumenata, kojih je, kako je to dobro poznato, bio velik broj u XVII. i XVIII. vijeku u našim krajevima.

Peraštanin Ivan Nenada, opjevao je ovu sjajnu pobjedu naših Dobročana u velikoj pjesmi, nekoj vrsti herojskog epa od 1032 stiha, koji nosi naslov: »Šambek satarisan s božjom desnicom za slavno junaštvo i dobiće Marka i Joza, knezah i vitezah, braće Ivanovića i njihove družbe u luku Zmaj od Atene« i t. d.